Sirpa Sarlio
Neuvotteleva virkamies
Sosiaali- ja terveysministeriö
10.1.2023

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI VIRVOITUSJUOMAVEROSTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA (HE 280/2022vp)

Esityksessä ehdotetaan, että lakia virvoitusjuomaverosta muutetaan terveysperusteiseen suuntaan vahvistamalla veroon liittyvää terveysohjausta. Vero porrastettaisiin nykyisen kahden veroluokan sijaan kuuteen veroluokkaan tuotteen sokeripitoisuuden mukaan. Lisäksi veroa kannettaisiin ehdotuksen mukaan jatkossa myös yli viiden litran vähittäispakkauksista. Veron piiristä poistettaisiin kiinteät juoma-ainekset.

Lausuntonaan sosiaali- ja terveysministeriö esittää seuraavaa

Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa virvoitusjuomaveroon liittyvän terveysohjauksen vahvistamista. Ministeriö pitää myös tärkeänä, että hallitusohjelman kirjaukset kansanterveyttä edistävästä verotuksesta toteutuisivat ja jatkossa valmisteltaisiin veromalli, jolla veropohjaa laajennetaan terveysperusteisesti myös muihin elintarvikeryhmiin.

Ehdotuksen mukaan valmistevero porrastetaan jatkossa sokeripitoisuuden mukaan kuuteen veroluokkaan. Virvotusjuomavero porrastettiin kahteen tasoon vuonna 2014. Sen jälkeen veron korotukset vuosina 2019 ja 2020 kohdistettiin pääosin sokeripitoisiin tuotteisiin. Tämä on terveystavoitteiden mukaista ja ohjannut myös kulutusta sokerittomiin juomiin. Nyt esitetty lisäporrastus todennäköisesti edistää tuotemuokkausta, vähemmän sokeria sisältävien tuotteiden saatavuutta ja sokeripitoisia tuotteita käyttävien siirtymistä vähemmän sokeria sisältäviin juomiin, mistä voi olla terveyshyötyä. Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa veron porrastamista, joskin tutkimusnäyttöä optimaalisesta määrästä veroluokkia ja sopivista kynnysarvoista on niukalti. Todennäköisesti porrastamiseen liittyvä terveyshyöty voitaisiin saavuttaa myös vähemmällä määrällä veroluokkia, kunhan vero sokeripitoisimmille tuotteille on tuntuva.

Ehdotukseen sisältyy myös muutos, joka ei tue terveystavoitteita. Verotuksen piiristä on tarkoitus poistaa kiinteät juoma-ainekset. Tämä on heterogeeninen tuoteryhmä, jossa on monenlaisia tuotteita mehuista urheilu- ja energiajuomiin. Monet näistä juoma-

aineksista sisältävät runsaasti sokeria. Niistä valmistettu käyttövalmis juoma on vastaava sokerin lähde kuin veron piirissä oleva virvoitusjuoma, joten kiinteitä juomajauheita tulisi kohdalla yhdenmukaisesti käyttövalmiiden tuotteiden kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa, että kiinteät juoma-ainekset palautetaan veron piiriin. Mikäli veron piiristä poistetaan tuotteita niin terveysnäkökulmasta hyödyllisintä olisi poistaa maustamattomat vedet.

Luontaista ja lisättyä sokeria ei tässä eduskunnalle annetussa esityksessä erotella ja niiden verokohtelu on siten samanlaista. Tämä on myös terveysnäkökulmasta perusteltua. Marja- ja hedelmäjuomissa on toki hyödyllisiä ravintoaineita, mutta niiden sisältämä luontainen sokeri sisältää energiaa yhtä lailla kuin lisätty sokeri. Jos tavoitteena on vähentää liiallista energian saantia ja lihavuutta niin on tärkeää, että myös marja- ja hedelmämehujen verotus on porrastettu sokeripitoisuuden mukaan.

Lisättyä tai luontaista sokeria sisältävien hedelmä- ja marjamehujen sekä tiivisteiden ja juomajauheiden verotus virvoitusjuomien rinnalla on osa myös maailman terveysjärjestö WHO:n suosituksia lihavuuden ehkäisemiseksi ja kansanterveyden parantamiseksi. WHO:n komission raportti vuodelta 2017 lasten lihavuuden eliminoimiseksi nostaa esiin erityisesti sokeripitoisiin juomiin kohdennetut verot. Elintarvikkeiden hintoihin vaikuttaminen verojen ja tukien avulla sisältyy myös WHO:n uusiin lihavuuden ehkäisyn ja hoidon suosituksiin

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä, että valtiovarainministeriö toteuttaisi kokonaisuudessaan Sanna Marinin hallitusohjelman kirjauksen siitä, että selvitetään mahdollisuutta ottaa käyttöön kansanterveyttä edistävä vero ja talousarvioneuvotteluissa kirjatun vaiheittaisen etenemisen, jonka mukaan virvoitusjuomaveron terveysperusteiseksi muuttamisen jälkeen valmisteltaisiin veromalli, jolla veropohjaa laajennettaisiin terveysperusteisesti myös muihin tuoteryhmiin. Sosiaali- ja terveysministeriö on valmis antamaan asiantuntijatukea tähän työhön ja ehdottaa, että terveysperusteisen veron valmisteluun ja seurantaan nimetään laaja-alainen asiantuntijatyöryhmä.

Sosiaali-ja terveysministeriö pitää myös tärkeänä, että juomiin ja muihin elintarvikkeisiin kohdistuvien nykyisten ja tulevien verojen vaikutusta tuotteiden kulutukseen ja tuotteiden koostumukseen seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.